

Vellykket samarbeid mellom skole og sykehus

Mens studentene får gode læresituasjoner kan sykehuspersonalet få tid til kurs og fagutvikling.

Prosjekt «Overta avdeling» er et samarbeidsprosjekt mellom Diakonissehjemmets høgskole og Diakonissehjemmets sykehus i Bergen. Studenter får prøve seg i sykepleierrollen ved å «overta sykepleieransvaret» noen dager ved medisinske og kirurgiske poster ved sykehuset. Dette skjer i avslutningen av 2. studieår. Et hovedmål med prosjektet er å skape gode læresituasjoner for studentene. Mens studentene overtar postene, kan sykehuspersonalet få tid til kurs og fagutvikling. I tillegg er det også viktig for prosjektet å få til en god dialog og å øke samarbeidet mellom høgskolen og sykehuset. Prosjektet krever god planlegging i forkant samt dokumentasjon og evaluering av erfaringene i prosjektperioden. Høgskolen kan vise til gode erfaringer og vi kan anbefale også andre høgskoler å gå inn i slike samarbeidsprosjekt med praksisfeltet.

Historikk - bakgrunn for prosjektet.

Allerede våren 1993 fikk høgskolen en henvendelse fra medisinsk avdeling ved Diakonissehjemmets sykehus, hvor de spurte om sykepleierstudenter i avslutningen av 2. studieår kunne prøve seg i sykepleierrollen ved å drive to aktuelle poster ved sykehuset. Henvendelsen kom fra et utvalg bestående av den medisinske og sykepleiefaglige ledelsen ved medisinsk avdeling.

Utvalget ble nedsatt i sammenheng med at medisinsk avdeling skulle omorganiseres og inndeles i spesialenheter. En konsekvens av dette var økt behov for undervisning av personalet. Derfor foreslo utvalget en modell der studenter som var tilknyttet medisinsk praksis, skulle drive to medisinske poster, en slagenhet og en enhet for mage-/tarmsykdommer, to - tre dager sammenhengende. Studentene skulle dekke sykepleiefunksjonen den tiden de ansatte fikk undervisning og tid til fagutvikling. Prosjektet er hvert år siden 1993 blitt gjentatt av den gruppen studenter som er tilknyttet medisinsk avdeling i avslutningen av 2. studieår.

Høgskolen ønsket at dette kunne bli et tilbud til alle studentene i 2. studieår. Derfor ble prosjektet satt inn i faste rammer fra studieåret 1999. Samtlige studenter i 2. studieår har en ukens praksisperiode ved enten medisinske eller kirurgiske poster hvor de gjennomfører prosjektet. Samme år ble det utført en evaluering av prosjektet

hvor 67 av 73 studenter og 13 av 18 sykepleiere svarte på evalueringsskjema. (1). Problemstillingen for evalueringsrapporten var: Hvordan kan det legges til rette for et pedagogisk opplegg for studentene ved «Prosjekt overta avdeling»? Det er særlig konklusjoner fra denne rapporten og erfaringer fra de to siste år som ligger til grunn for denne artikkelen.

Prosjektuken slik den fungerer i dag.

Prosjektet er i dag lagt til den siste uken som avslutning av 2. studieår i vårsemesteret. Gjennomføringen skjer på to medisinske og deler av to kirurgiske poster hvor studentene har ansvar for fra 12 til 20 pasienter. De siste tre årene er i gjennomsnitt 67 studenter blitt fordelt på postene, med 16 til 20 studenter på hver. Antall studenter på hver vakt er økt i forhold til vanlig bemanning. Studentene skal takle utfordringer som kan oppstå og samtidig kunne utføre god sykepleie til pasientene.

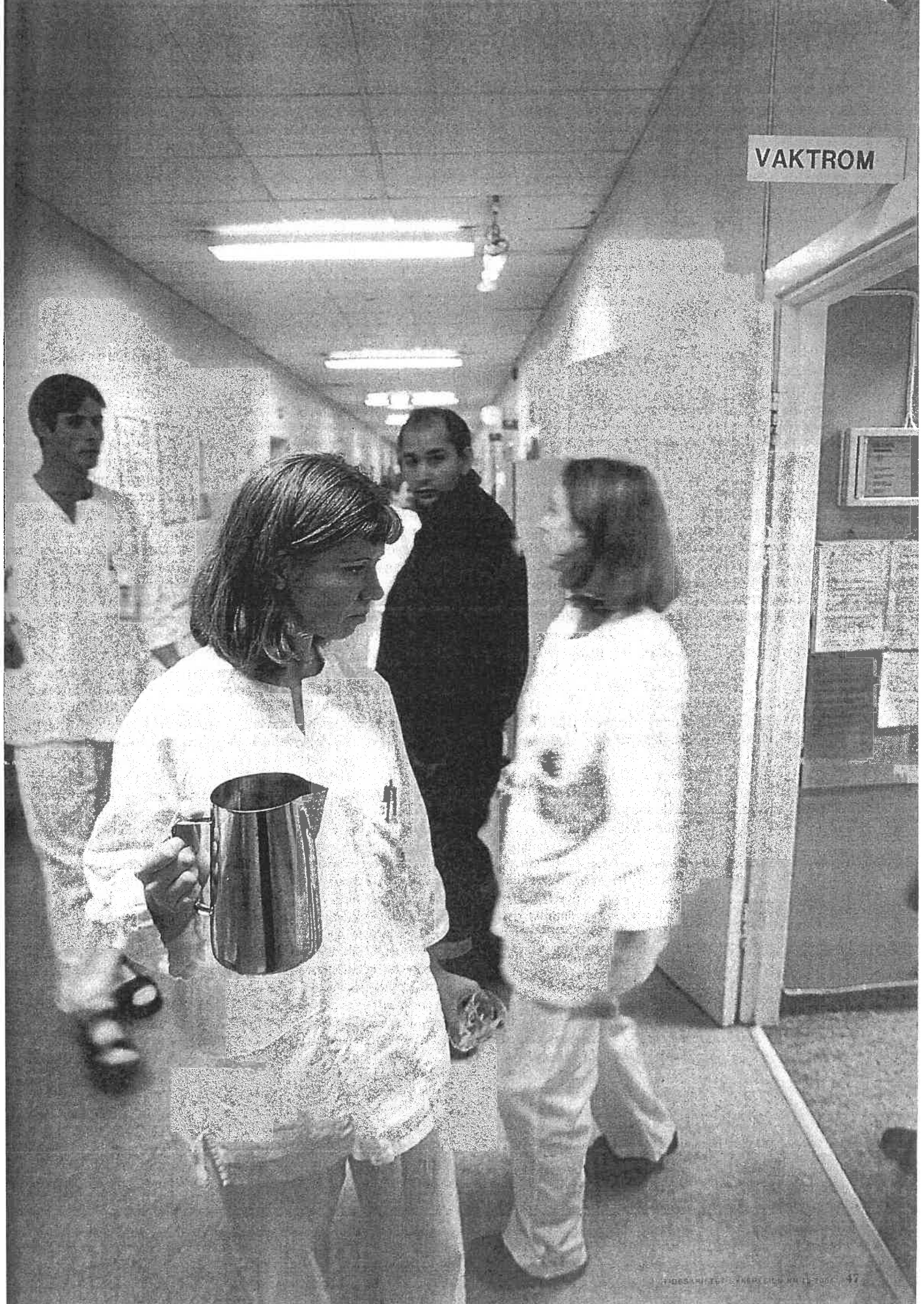
Siktemålet har vært at studentene skal være på den posten de har hatt sin lengste praksisperiode og er mest kjent. Dette lar seg imidlertid ikke alltid gjennomføre, fordi studentene i sine praksisperioder er fordelt på flere steder enn de postene som er med i prosjektet. Derfor er noen studenter ukjente på sin prosjektpost. Disse studentene hospiterer to dager i forkant av prosjektet for å bli kjent på posten. I tillegg hospiterer studenter som har hatt sin praksisperiode på den aktuelle posten tidlig i høstsemesteret én dag. En sykepleier er studentenes kontakt denne hospiteringsdagen. Studentene og de som er ansvarlige på posten, får utdelt et informasjonsark om hospiteringsdagen på forhånd slik at de kan forberede seg.

Selve prosjektuken starter med at studentkullet mandag og tirsdag blir delt i to grupper hvor de vekselvis den ene dagen har forberedelsesdag på de respektive poster og den andre dagen studiedag. Studentenes fokus forberedelsesdagen er særlig å gjøre seg kjent med aktuelle pasienter og å gå inn i de rollene de skal ha prosjektdagene. I likhet med hospiteringsdagen får studenter og ansatte på posten utdelt et skriv, det vil si en slags huskeliste med punkter om hva som er viktig å få med seg på forberedelsesdagen. Studiedagen er ment å brukes til selvstudium og egen forberedelse til overtakelsen av pos-

Med riktig organisering og gode forberedelser kan sykepleierstudentenes praksis bli til berikelse både for praksisstedet og for studentene selv, viser erfaringer fra Bergen. (Illustrasjonsfoto: Personene på bildet har ikke noe med forhold omtalt i artikkelen å gjøre.) Foto: Stig M. Weston/Tidsskriftet Sykepleiens arkiv

Kari Anne Elnarsen, høgskolelærer ved Diakonissehjemmet høgskole i Bergen.

VAKTROM

tene. Studentene overtar så postene fra og med nattevakt natt til onsdag til og med kveldsvakt torsdag. Dette utgjør to hele døgn, det vil si seks vakter. Hver student har to vakter hver i tillegg til forberedelsesdagen i prosjektuken. Fredagen blir brukt til skriftlig og muntlig evaluering hvor representanter fra praksisfeltet også blir invitert.

Avklaring av ansvarsforhold

I hvert studieår blir det satt ned en arbeidsgruppe bestående av representanter fra høgskole og sykehus. Denne fungerer fra studiestart i vårsemesteret. Det er vår erfaring at sykehus og høgskole må delta like aktivt

Vårt ønske med prosjektdagene er at studentene får en utfordrende læresituasjon samtidig som de er trygge og har en opplevelse av mestring.

i samarbeidet, slik at begge parter står sammen om prosjektet. For å få til en oversikt over arbeidet er det avgjørende med et håndterbart utvalg. Arbeidsgruppen består av to fra sykehuset, to lærere og to studenter. Hvert par representerer både medisinsk og kirurgisk avdeling. Representantene fra sykehuset er nøkkelpersoner og pådrivere i forberedelse og gjennomføring av prosjektet ved de ulike postene, og lærerne og studentene er ansvarlige innad i høgskolen. Sykehuset er medisinsk ansvarlig og har det sykepleiefaglige ansvaret på postene. Høgskolen er sammen med sykehuset ansvarlig for tilrettelegging av prosjektet i henhold til målsetting. På denne måten blir prosjektet et reelt samarbeidsprosjekt mellom sykehus og høgskole. Dysvik/Tjoflot (2) viser til at det er sentralt å tilrettelegge praksisopplegg som styrker et slikt samarbeid.

Til det første møtet i arbeidsgruppen blir ledelsen ved høgskole og sykehus invitert for å klargjøre rammer for prosjektet og av ansvarsområder. Høgskolens behov for en pedagogisk tilnærming er helt sentralt. Det er dessuten en forutsetning at det blir laget et «sikkerhetsnett» for studentene. Sikkerhetsnettet består av erfarne sykepleiere fra andre poster. De skal ivareta pasientenes sikkerhet og er hele tiden tilgjengelige for studentene. Ledelsen ved høgskole og sykehus har sammen bestemt at det skal være to fagansvarlige sykepleiere på post ved hver av vaktene hele døgnnet. Studentenes kompetanse tilsier at det må være nok fagansvarlige til stede de dagene studentene overtar postene. Dette understrekes også av andre (3). Det er behov for å ha sykepleiere som har det overordnede ansvaret for pasientens sikkerhet og som veileder studentene i gruppelederfunksjonen, er med på previssitt/visitt, kontrollerer og signerer ved medikament-

Støtten fra sykepleier og lærer på posten hadde mye å si for trygghetsfølelsen.

utdeling. I fagplan for praksis i 2. studieår er mål og krav at studentene skal ha innsikt i gruppelederfunksjonen, kunne administrere eget arbeid, kunne ta ansvar for sykepleien til 2 - 4 pasienter og administrere andres arbeid. Fagplanen er retningsgivende for hvilken kompetanse studentene har når de deltar i prosjektet.

De to lærerne som er med i arbeidsgruppen skal

være tilgjengelige for studentene, veilede og være en støtte underveis i prosjektperioden. De har ansvar for å ha et overblikk over hvilke utfordringer studentene møter under prosjektet. Tidligere har lærerne i 2. studieår hatt ansvar for egne studenter på de fire postene som er med i prosjektet. Det gikk da for mye ressurser for høgskolen med til prosjektet ved at så mange personer var involvert. Slik prosjektet nå har etablert seg, ved at to lærere har ansvar for den pedagogiske oppfølgingen og sykepleiere i avdelingen tar ansvar for den sykepleiefaglige oppfølgingen, balanserer høgskolens og sykehusets bruk av ansvar og ressurser på en god måte.

Informasjon er avgjørende i planleggingsfasen

Allerede i høstsemesteret når studentene får vite hvilken praksis de skal ha i 2. studieår, blir det gitt informasjon om hva den siste praksisuken med overtakelse av avdeling går ut på. Tidlig i vårsemesteret arrangerer arbeidsgruppen et informasjonsmøte for studentene hvor det blir gitt konkret muntlig og skriftlig informasjon om prosjektet. Studentrepresentanter fra 3. studieår formidler sine tanker om egen erfaring fra prosjektuken og om hva det innebærer å overta en sykehuspost. Dette tror vi virker motiverende og setter i gang en prosess i den forberedelsen studentene skal inn i. Noen uker før prosjektuken, arrangeres et nytt informasjonsmøte. Her blir sykehusets ledelse invitert til å informere studentene om prosjektet sammen med arbeidsgruppen. Her gis nærmere konkret muntlig og skriftlig informasjon om forberedelsesdagen og det som er aktuelt prosjektdagene. Det kan være informasjon om det sykepleiefaglige ansvar ved kontroll og administrering av medikament, informasjon til pårørende, avklaring av roller hos de sykepleiefaglige ansvarlige og lærere etc. Hver enkelt student får skriftlig informasjon om reglene ved medikamenthåndtering. Denne informasjonen må være tydelig da erfaringer tilsier at studentene ellers bruker mye energi på avklaring av ansvar. Det blir gitt anledning for studentene til å stille spørsmål. Samme dag har teknisk sjef ved sykehuset branninstruksjon med studentene. Det kan være godt for studentene å ta dette opp i nær tilknytning til overtakelsen, slik at de er forberedt om brannalarmen skulle gå.

Sykepleierne som har det sykepleiefaglige ansvaret ved postene, får skriftlig informasjon om prosjektet og deres rolle som fagansvarlige. Vår erfaring er at sykepleiere som skal være på posten, har behov for å drøfte oppfølging og veiledning av studentene, og deres og lærernes ulike roller i prosjektperioden. Fra arbeidsgruppens side har de et ønske om å møte sykepleierne som skal ha dette ansvaret.

Tilrettelegging og gjennomføring

Vårt ønske med prosjektdagene er at studentene får en utfordrende læresituasjon samtidig som de er trygge og har en opplevelse av mestring. For å få dette til er det avgjørende at prosjektet er gjennomtenkt og godt forberedt slik at studentene får utbytte av et slikt alternativt praksisopplegg. Her er noen erfaringer og refleksjoner som studenter, sykepleiere og lærere har hatt i forbindelse med prosjektet:

Mange av studentene har gitt tilbakemelding om at de var motivert til å være med i prosjektet. En student som var motivert på forhånd uttaler:

«Ja, jeg var motivert! Trass i et langt skoleår var dette en perfekt avslutning - her lå jo en ny utfordring! Dette var

brikken jeg manglet for at jeg kunne si at 2. året for meg var et vellykket og kjempespennende år. »

Noen studenter forteller også at de har strevd med motivasjonen i forkant på grunn av tidspunktet prosjektet er lagt til. Kommentarer fra disse studentene er at de kjenner seg slitne etter et travelt år og det at det snart er ferie gjør det tungt å motivere seg til prosjektet. Kommentarene viser imidlertid at motivasjonen kom da «Prosjekt overta avdeling» var i gang. En student skriver:

«Når jeg først var på vakt da var motivasjonen for jobben bra. »

Tidspunktet for prosjektet kan nok diskuteres, men det er avgjørende at studentene har den kompetanse som 2. studieår kan gi før de går inn i et slikt prosjekt. Mange av studentene er fornøyd med informasjonen de har fått og synes den er god. Noen studenter uttaler at de ønsker informasjon om prosjektet på et tidligere tidspunkt. En student understreker noe som kan imøtekomme disse studentenes behov, hun skriver:

«Mitt forslag er at studentene som skal være sammen på den aktuelle prosjekt -posten kan møtes i små grupper på forhånd. Her kunne de snakke gjennom ulike problemstillinger som kan bli aktuelt å møte. Sammen kan studentene skape en felles holdning til prosjektet. »

Denne studenten understreker noe som kunne vært

Nesten samtlige studenter og sykepleiere sier at dette er en type praksis høgskolen bør satse mer på.

svært ønskelig å få til i forberedelsesperioden til prosjektet. Studentenes motivasjon og behov for informasjon ville da om mulig bli imøtekommet ved eget engasjement i forberedelsene. Graue/Hole (1998) viser til at det er viktig å sørge for at studentene blir kjent med hverandres faglige kvalifikasjoner. Det kan øke studentenes fellesskapsfølelse at de i tillegg blir personlig kjent med hverandre når de skal jobbe sammen som team.

Hospiterings og forberedelsesdager

Mange studenter sier at de har hatt et reelt behov for å hospitere. Det gjelder særlig de som var ukjente på sin prosjektpost. En student uttaler det på denne måten:

«For meg som ikke hadde vært på denne posten var det godt å få gjøre seg kjent. Det hadde ikke vært greit å komme helt uforberedt. Så hospiteringsdagene var svært nyttige. »

Hospiterings- og forberedelsesdager gir studentene begrenset tid til å bli kjent med det som kan være aktuelt. Dette er en krevende og noe annerledes praksissituasjon både for studentene og sykepleierne som skal veilede studentene. De ulike postene må ha tid til å organisere det mottak som kreves for å ta imot alle studenter som kommer til hospiterings- og forberedelsesdag. Særlig forberedelsesdagen vil kreve ekstra ressurser når 16 til 20 studenter skal innom posten i løpet av to dager fordelt på fire vakter. Det er nødvendig at studentene er i praksis feltet over tid for å nå målene som er satt (4). Fordi hospiterings- og forberedelsesdager kun gjelder få dager blir det sentralt å stille spørsmål ved hvordan studentenes tid brukes for å nå bestemte mål disse dagene. Studentene kan da gjøre egne valg ut ifra individuelle behov og de ressurser posten har. Noen studenter har ønsket å få klargjort hvilken rolle de skal ha under prosjektdagene før de starter hospiteringen. På hospiteringsdagene er det færre studenter enn på

forberedelsesdagene og av den grunn kan det være bedre for studentene å få prøve seg eksempelvis som gruppeleder eller med medisinutdeling.

Gjennomføring

På spørsmål om dagene på posten svarer til studentenes forventninger, svarer en overveiende stor del at de har fått oppfylt sine forventninger. Kommentarer som går igjen er at de hadde få forventninger, eller at det var bedre enn forventet og bedre enn fryktet. En student forteller det slik:

«Hadde få forventninger - var litt skeptisk til at vi skulle overta ansvaret. Overta avdeling gikk mye bedre enn jeg hadde trodd. Så at vi faktisk kunne nok til å ta ansvar, stole på oss selv. »

På spørsmål om studentene kjente seg trygge på seg selv under gjennomføringen svarer størstedelen av studentene at de kjente seg trygge. En student uttaler det slik:

«Jeg synes det gikk fint å ta ansvar. Jeg og mine medstudenter hadde et utrolig godt samarbeid - det var også med på at jeg følte meg trygg. »

Flere kommenterer at støtten fra sykepleier og lærer på posten hadde mye å si for trykksfølelsen. Studentene opplevde å få den støtten de trengte av sykepleier under prosjektdagene. I studentenes kommentarer understrekes det at det var trygt med sykepleier i bakgrunnen, at de ble stolt på og vist tillit.

Sykepleierne fikk spørsmål om hvordan de mente studentene mestret å ta over posten. De fleste sykepleiefaglige ansvarlige vurderte at studentene mestret overtakelsen meget bra. Noen kommenterer spørsmålet slik:

«Veldig bra gjennomføring», «Stort sett godt, noen bedre enn andre», «Men det er absolutt behov for at det er en sykepleier lett tilgjengelig som har oversikt over deres pasienter».

Positiv evaluering

Mange av studentenes uttalelser går på at prosjektdagene har vært to svært lærerike døgn. Stikkord på hva de har lært er: samarbeid/samhandling, teste kunnskap, stole på seg selv og hverandre, gitt god selvfølelse. Nesten samtlige studenter og sykepleiere sier at dette er en type praksis høgskolen bør satse mer på. På dette grunnlag kan vi vel si at vi har lyktes i forhold til prosjektets utfordring om å legge til rette et pedagogisk tilbud til studentene i 2. studieår. Den positive evalueringen har gitt grunnlag for at «Prosjekt overta avdeling» er verdt å satse videre på og å anbefale til andre sykepleierutdanninger.

Litteratur

1. Einarsen K.A, Tveit Sekse R.J. «Lærerikt og utfordrende, et skritt videre mot målet som ferdig sykepleier». En evalueringsrapport om Prosjekt overta avdeling i 2. studieår ved sykepleierutdanningen ved Diakonissehjemmets høgskole. FOU - rapport nr. 1/2001, Diakonissehjemmets Høgskole.
2. Dysvik E, Tjøflet I. «Alternativ studentpraksis» Tidsskr. Sykepl. 1998;4: 51-53.
3. Graue M, Hole GO. «Kjempegøy å få prøvd seg skikkelig» Tidsskr. Sykepl. 1998; 17: 56-53.
4. Fagermoen MS. Sykepleie i teori og praksis - et fagdidaktisk perspektiv. Oslo: Universitetsforlaget, 1995.

Fagplan 2.studieår. Bergen: Diakonissehjemmets Høgskole, 1998/99.

Les flere fagartikler på

Sykepleien **NETT**

<http://www.sykepleien.no>